

Gerçeğe uygun değer kuralı ABD’de rafa kaldırıldı

Amerikan Kongresi bankaların “gerçeğe uygun değer” kuralını rafa kaldırmalarına yardımcı oldu. Gerçeğe uygun değer kurulanda yapılan değişiklik Finansal Muhasebe Standartları Kurulu başta olmak üzere, büyük eleştirilere hedef oldu.

Biraz hafiflemiş olmakla beraber halen etkisini sürdüren küresel finansal krizin patlak vermesi ile birlikte mortgage’e dayalı menkul kıymet piyasasının darbe yemesi ve bu kağıtların değerlerinin buharlaşması üzerine, bir grup finans kurumu vakit geçirmeden, kendilerini bu kağıtlarla ilgili olarak milyarlarca dolar zarar yazma mecburiyetinde bırakan bir muhasebe kuralını hedef tahtasına yerleştirdiler. Zira bu muhasebe kuralı şirketlerin, sahip oldukları, mortgage’e dayalı olanlar dahil, menkul kıymetler ile borsalarda işlem görmeyen diğer varlıklarına değer biçmelerinde piyasa fiyatlarını kullanmalarını zorunlu kılıyordu. Daha açık deyişle şirketler sahip oldukları kıymetleri, bu kıymetlerin piyasa fiyatı üzerinden değerlendirme – mark to market - durumunda idiler. Geçen sonbaharda menkul ve gayrimenkul piyasalarında yaşanan çöküşün ardından, finansal kurumlar, “Gerçeğe Uygun Değer” muhasebesi olarak da bilinen bu muhasebe kuralının kendilerini, sahip oldukları varlıkların değerlerini çok düşük düzeyde gösterme mecburiyetinde bırakmasından yakınmaya başladılar. Zira bu şekilde sermayeleri eriyor ve devasa zararlar yazıyorlardı.

Finansal kriz sürecinde çöken menkul ve gayrimenkul varlık piyasaları ortamında ‘mark to market’ muhasebe kuralının uygulanması sonucu önde gelen finans kurumlarının yazdığı zarar tutarları şu şekildedir:

Merrill Lynch	41.8 milyar dolar
Lehman Brothers	13.5 milyar dolar
Citigroup	37.0 milyar dolar
Wachovia	12.3 milyar dolar
AIG	26.0 milyar dolar

Varlıkların bilançolarda, piyasanın o varlıklar için ödemeye istekli olduğu fiyat üzerinden değerlendirilmesi şeklindeki muhasebe kuralının – mark to market -, içinde bulunulan kriz koşulları altında, şirketlerin ve finansal kurumların sermayelerini eritmesi ve zarar yazmalarına yol açması üzerine, bu şirket ve kurumlar Nisan ayı içinde bütçesi milyon dolarları bulan büyük bir lobi faaliyetine girerek, Amerikan Kongresinin önde gelen üyelerini, standartları belirleyen muhasebe kurumu üzerinde baskı oluşturarak, söz konusu muhasebe

kuralının değiştirilmesini sağlama konusunda ikna ettiler.¹ Bu muhasebe kuralının değiştirilmesini savunanlara gore, halen uygulamada olan muhasebe kuralları piyasanın geçen yıl içine duştuğu karmaşayı hiçbir zaman hesaba katmamıştı. Buna karşılık bazı yatırımcı kuruluş temsilcileri “mark to market” kuralında değişiklik yapılması yönündeki çabalara karşı çıkararak getirilmesi duşünülen standart değişikliğinin yeterli güvenilirlik ve tutarlılığa sahip olamayacağını öne sürdüler.

Kamuya açık tutanaklar üzerinde Wall Street Journal tarafından gerçekleştirilen bir analiz sonuçlarına gore bu yılın başlarında finansal hizmet kuruluşları etkili bir lobi çalışmasına giriştiler. 31 finans kurumu ile ticari grup bir birliktelik oluşturarak Washington’da, sozu edilen muhasebe kuralının değiştirilmesi ve diğer bazı konularla ilgili lobicilik faaliyetinin yürütülmesi için 27.8 milyon dolar harcadılar. Yine bu çerçevede, tutanaklardan elde edilen bilgilere gore, üyelerinin çoğu bu muhasebe kuralının revizyonu alanında çaba gosteren bir önemli yasama organı Komitesinin üyelerinin seçim kampanyalarına toplam 286 000 dolar bağışta bulundular. Federal Seçim Komisyonu kayıtlarına gore, ‘mark to market’ muhasebe kuralının değiştirilmesi yolunda etkin çaba harcayan Temsilciler Meclisi Finansal Hizmetler Altkomite Başkanı Cumhuriyeti Paul Kanjorsky yılın birinci çeyreğinde seçim kampanyası için yukarıda sozu edilen kampanya yardımından 18 500 dolar destek bağışı aldı. Yine geçen iki yıllık sürede Kanjorsky bankacılık ve sigorta şirketlerinden toplam 704 000 dolar kampanya katkısı aldı.

Muhasebe standardı konusunda inceleme başlatan Finansal Hizmetler Altkomitesinin 12 Mart 2009 tarihinde yapılan toplantısına çağırılan “Finansal Muhasebe Standartları Kurulu” yetkilileri Komite üyelerinin büyük baskısı ile yüzyüze geldiler. Komite başkanı Kanjorsky toplantının açılış konuşmasında “Eğer kural koyucular ve standart belirleyiciler standartların geliştirilmesi için şimdi harekete geçmezler ise, o zaman Kongre’nin kendi başına hareket etmesinden başka bir seçeneği kalmayacak” şeklinde konuştu ve Finansal Muhasebe Standartları Kurulu (FASB) Başkanı Robert Herz’e “Sizin harekete geçmenizi istiyoruz. Verdiğimiz mesajı anlıyorsunuz değil mi?” dedi.

FASB standartlar üzerinde süratli bir şekilde değişikliğe gitti. Kurulun 2 Nisan tarihinde açıkladığı standart değişikliği taslağına gore, aksi yönde yeterli ölçüde bol kanıt yoksa şirketler piyasaların işlevselliğini yitirip arızalandığını farz edebilecekler (varsayabilecekler) ve bu durumda varlıklarının değerlendirilmesinde, onların piyasa fiyatları yerine kendi modellerini kullanabileceklerdi. Yapılması öngörülen değişikliklere bir çok yatırımcı grubu itiraz etti. Bunun üzerine Finansal Muhasebe Standartları Kurulu (FASB) ‘farz

¹ The Wall Street Journal, 4 Haziran 2009, S.14.

etme' kelimesini taslaktan çıkardı. Finansal firmalar, piyasaların işlevselliğini yitirip, arızalandığını gösteren bir dizi koşulun var olma durumu haricinde, sahip oldukları varlıkların değerlendirilmesinde kendi dahili fiyatlandırma modellerini kullanamayacaklardı. Yapılan değişiklikler yatırımcıların beklentilerinin olumlu yönde değişmesine yardımcı oldu. Finansal firmalar yapılan muhasebe standardı değişikliklerini ilk çeyrek mali tablolarına yansıtma seçeneğine sahip olurken, ikinci çeyrek mali tablolarını yapılan değişiklikler doğrultusunda düzenlemeleri gerekli kılındı. Wells Fargo & Co. yapılan kural değişikliği sayesinde birinci çeyrekte sermayesinde 4.4 milyar dolar yükselme meydana geldiğini, Citigroup Inc. ise standart değişikliğinin birinci çeyrek gelirlerine 413 milyon dolar katkıda bulunduğunu açıkladı. FASB tarafından yapılan standart değişikliğinin Amerika'da bankaların 2009 yılı ikinci çeyrek karlarını yüzde 7 oranında arttıracığı tahmin ediliyor.

Piyasa fiyatları yerine şirketlerce varlıkların değerlendirilmesinde kullanılan firmaya özgü modeller genelde yatırımcılara ayrıntılı bir biçimde açıklanmadı.

Birçokları yapılan bu kural değişikliğini muhasebe standartlarının sulandırılması olarak değerlendiriyor. Yapılan standart değişikliği Finansal Muhasebe Standartları Kurulu (FASB) bünyesinde de yoğun eleştirilere hedef oldu ve Kurulun saygınlığına zarar verilmiş olduğu ileri sürüldü ve bazı istifalara yol açtı.